

ЕРИК СИМОН ПЪТНИКЪТ

Превод от немски: С. Добриянова, 1988

chitanka.info

Измина доста време от първия ми космически полет, оттогава пропътувах нееднократно междупланетните пространства, поостарях, а и навярно помъдрях. Надявам се следователно, че мога да си припомня тогавашните събития, без да се вълнувам особено и дори, без да се срамувам твърде много. Случаят и без това е известен, но аз не възнамерявам да разказвам какво се случи тогава, а какво преживях. А това е нещо съвсем различно.

Въпросният полет ми дойде изневиделица. Още когато ме разпределиха по средата на следването ми по планетология към селенолозите, се бях примирил с мисълта, че скоро няма да летя в космоса. Изследването на Луната минаваше още тогава за малко плодотворна сфера: планетите бяха далеч по-многообещаващи по отношение на нови познания. Въпреки това имаше доста селенолози, но повечето от тях си стояха кротко на Земята, ровеха се в своите отдавна никого невяпечатляващи теории и изчисляваха безкрайния поток от данни, който постъпваше от автоматичните лаборатории и от единствената обитаема станция на Луната. Болшинството бяха доволни от това състояние на нещата, защото отидеше ли някой при селенолозите или останеше доброволно при тях по-дълго време, предпочиташе да се занимава съвестно и задълбочено с незначителни проблемчета, отколкото да бъде изпратен на работа в астероидния пояс. Условието за живот там не можеха да се нарекат авантюристични, макар да не бяха и блестящи, докато възникващите там теории притежаваха и двете качества във висша степен. И накрая, много селенолози бяха избрали своята специалност, понеже бяха свързани със Земята — по семейни причини или просто не бяха годни за космически полети.

Що се отнася до мен, аз бях все още свободен и успешно завършил задължителните тренировки за космически полети, но никъде по време на следването ми не се бях отличил особено, въпреки стабилния успех. Затова трябваше да напиша своята дипломна работа „Към някои нови аспекти на селеноложката критика на теорията на Рамирес-Флойд Меирс за дълбочинното разпределение на тежките елементи в лунното ядро, произтичащи от сеизмоложкото меридионално измерване“ и вече през последната година от следването си се бях настроил, че ще трябва да се занимавам още няколко години с ядрото на Луната, без някога да се доближа до нея.

Веднъж ненадейно бях повикан при директора на секцията и запитан дали бих могъл след единадесет часа да стартирам за Луната и да остана там месец и половина. Едва по-късно ми направи впечатление, че никой не се осведоми дали бих искал — това вероятно мълчаливо се предполагаше. Но и аз самият в първия момент не се замислих дали предложението не ми обърква плановете и какво щеше да стане с моята дипломна работа. Казах им, че бих могъл, а те ми обясниха защо са се спрели именно на мен.

Един от двамата селенолози в обитаемата станция на Луната беше тежко заболял и трябваше през следващите няколко дни да бъде върнат на Земята, за да не се стигне до усложнения. Новата смяна трябваше да дойде след месец и половина — толкова дълго един-единствен селенолог не би се справил с текущите измерителни работи. Да бъде взет болният, а малко по-късно изпратен заместник, би било възможно, но твърде нерентабилно — това означаваше допълнителен полет. Следователно някой трябваше да отлети веднага и точно аз бях единственият, който имаше готовност и беше приблизително квалифициран за тази задача. Това означаваше, че разполагах най-малко с необходимото образование, макар да не бях седял пред измервателните уреди от основния курс насам, пък и сухата тренировка за космическите полети бях преминал като чисто задължително упражнение. Изобщо не се опитах да претеглям „за“ и „против“, а приех поръчението, прекалено изненадан, за да се развълнувам действително.

Въпреки това вълненията започнаха веднага. Дадох ми два часа, за да си приготвя най-необходимите вещи: всички тези лични дреболии, от които си въобразяваме, че се нуждаем — истински жизненоважните неща влизат в обзавеждането на космическия кораб или станцията. Макар че живеех съвсем наблизо, в интерната, се забавих малко, но не е имало нужда да бързам — ракетата в крайна сметка стартира половин час по-късно. В минутите преди старта, въпреки суматохата, преминах, стриктно според предписанието, през доста основен медицински преглед и през всички останали ритуали на подготовката. Това отне известно време, но тъй като и бездруго ракетата стартира с половинчасово закъснение, точно на секундата успях да седна вътре.

Ракетата беше една от малките двуместни, извършващи редовни полети. Да бъде подготвена толкова бързо за старт по-голяма ракета, не би било възможно, а и не бе необходимо — щеше да е прекалено скъпо. Едно място за пилота, едно — за пътника, т.е. за мен. Вече бях преминал тренировката на симулатора и с маневрите в Космоса вероятно бих се справил, докато функционира компютърът, определящ курса, но дори и днес, с много полети зад гърба си, не бих желал да опитам дали ще бъда в състояние да извърша кацане сам. С една дума — аз пътувах като багаж, натоварен в последната минута (в двойния смисъл на думата), за да бъда доставен след определен брой летателни часа на Луната.

А и пилотът се отнасяше с мен като с товар. Не искам да кажа, че беше груб или неучтив — съвсем не. Но той не отправи към мен нито една излишна дума и беше всичко друго, освен общителен. Дори не успях да се запозная с него преди старта.

По-късно, завърнал се отново на Земята, се информирах и научих, че той е управлявал „Еос 4“ при втория опит за кацане на Венера. Когато получил противоречиви показания от измерителните уреди, дал старт на модула и с това провалил цялата мисия. Впоследствие при разследването се установи, че при едно от кацанията са попаднали вероятно в газова ерупция, но това той не е можел да знае предварително. Дисциплинарното следствие срещу него било прекратено, но случаят така и остана неизяснен. Никой вече не го упрекваше, въпреки това го назначаваха само на редовни курсове.

Но когато го срещнах за първи път, аз не знаех всичко това; не бях научил нищо друго, освен неговото име — Васко Кардучи, и това, че е опитен, изпитан и прочие пилот, на когото напълно мога да разчитам и чиито указания добросъвестно трябва да следвам. Но указания почти не чух от него — нищо чудно, защото през по-голямата част от полета, която корабът изминава по инерция, няма какво да се указва. Той само ме информира, че би предпочел да остана възможно най-дълго време пристегнат с предпазните колани, за да не витая из тясната кабина. Неколкократно се опитах да завържа разговор, да науча нещо за него, за ракетата или за хората в станцията на Луната. Той отклони засягащите го въпроси, на тези за ракетата отговори кратко и точно, а за екипа на станцията не знаеше нищо по-конкретно. С една дума — аз скоро се предадох и извадих дипломната си работа, в която

започнах да се ровя, без да мога истински да се концентрирам. Улавях се постоянно в детински игри с предмети в безтегловност.

Така протече почти целият полет. Аз бях разочарован и се утешавах с мисълта за обратното пътуване, което трябваше да предприема след месец и половина с по-голям кораб и в компанията на целия подменен екипаж. Тогава наистина щях да бъда пътник, но не единственият. Все пак можах на два пъти да управлявам ракетата — когато пилотът спеше, но това означаваше само, че си седях по време на инерционния полет, държах контролните уреди под око и ако забележех нещо, трябваше да го събудя. Аз не забелязах обаче нищо. Дори двете малки корекции на курса по време на полета корабът извърши сам.

В часовете преди кацането аз спях и трябваше да бъда събуден малко преди провеждането на спирачната маневра (ние и без това спяхме в креслата). Но се събудих по-рано — секунди преди да се задействува аларменият звънец. Както сега предполагам, вероятно ме е събудило краткотрайното колебание на налягането в кабината. Попитах какво се е случило, той каза само, че трябва да чакам, извика някакви данни от информационния терминал на командния пулт, след това изключи с бързо движение на ръката алармения сигнал и се свърза със Земята. По този начин разбрах най-сетне какво се бе случило: поради грешка в регулационната система бяхме изчерпали почти целия си запас от кислород. Остатъкът в малката кабина заедно с резервите в скафандрите стигаше най-много за още три часа и половина, а на Луната можехме да кацнем едва след пет. Това значеше — щеше да кацне нашата ракета, но не и ние.

Аз приех това известие съвсем спокойно, така, както преди два дена поръчението за полета. Известието беше достигнало съзнанието ми, разбирах го, но не можех да го проумея, да си представя, че съвсем скоро трябва да умра. Това беше абсурдно, невъзможно. Нещо у мене не позволяваше да възприема значението на тази мисъл. Бях алармиран и готов да предприема решителни действия, но прекалено шокиран, за да усетя действително страх.

Нямаше обаче какво да се предприеме.

Ръководната централа на Земята ни каза, че ще направят всичко по силите им: дотогава да сме запазели спокойствие и ако намерим някакво решение, свободни сме да действуваме.

Повече нищо не се случи. Пилотът започна да попълва формуляри, а аз не знаех с какво да се захвана. Бях почти решил да извадя материалите за дипломната си работа и да се заема да ги чета, но когато осъзнах колко абсурдно бе това, едва тогава проумях ситуацията. Казах на Кардучи, че на всяка цена трябва да предприемем нещо и попитах какво се изисква от мене, а той отвърна, че това изцяло ми се предоставя — ако ми хрумнело нещо... Той поне не знаел изход, а явно и тези от ръководната централа в Найроби. Между другото си имал работа и молел да не му преча — каза той и продължи да попълва книгата си.

И като че ли беше необходим само този малък тласък, за да се сетя внезапно какво се разиграваше тук. Беше невероятно просто. Това неестествено равнодушие на Кардучи, забележката му — че трябва да ми хрумне нещо, неговото, както и преди, подчертано коректно протоколно държане спрямо мене, необичайните обстоятелства, при които се озовах тук, странното равнодушие на ръководната централа на Земята — всичко това беше неестествено, нагласено, както и цялата ситуация. Изобщо не съществуваше истинска опасност, всичко беше един тест, а изпитваният бях аз. Искаха да разберат как бих действувал в извънредна ситуация. Естествено, веднага се запитах дали разносните щяха да бъдат толкова големи, ако само аз трябваше да бъда изпитан по този начин, още повече, че едва ли щеше да ми се налага при моята работа да пътувам в Космоса. Но точно това отговаряше най-добре на ситуацията — не толкова мен искаха да проверят, колкото курса на обучение, който бях преминал, а за целта трябваше да изберат човек, когото тестът да свари неподготвен.

Факт бе, че повечето селенолози гледаха на тренировките за космически полети като на досадно задължение без практическа стойност. Някои преподаватели споделяха мнението на своите студенти конкретно за случая и пледираха за отпадане на тренировките изцяло, докато други ги критикуваха заради тяхната вялост и недостатъчност и се бореха за увеличаване на интензивността им. Във всеки случай, отдаваше се възможност да бъде изпитан студент, който имаше среден успех и добро здраве, но никога не бе очаквал да бъде изпратен на работа извън Земята. И сега зависеше от мене да оставя възможно най-добри впечатления.

След като обобщих всичко дотук, стигнах до извода, че като цяло поведението ми по време на полета е било правилно. Сега обаче се изискваше очевидно повече — изпробваше се екстрена ситуация. Трябваше да съществува относително прост метод за спасяване от предполагаемата опасност и от мене очакваха да го открия. Макар да нямах все още никаква представа за него, имах предимството, че бях прозрял играта. Сега трябваше да разработя най-подходящата идея, да действам стриктно според служебните указания и да се преструвам, че нищо не съм забелязал. И да действам бързо, защото времето течеше.

Като начало предложих да облечем скафандрите за всеки случай, но ми беше отговорено, че не му било дошло още времето. След което пожелах да проверя манометрите на резервоара за кислород, които бяха на нула. Но Кардучи обясни, че нямало нужда да се проверява, тъй като сам той бил извършил това още след задействане на алармата. Аз не настоях, защото инсценировката щеше да рухне, а това не би ми послужило.

Проверих всички варианти, които изобщо ми хрумнаха. Някои отхвърлих веднага сам като невъзможни — например ускоряване на полета ни — законите на космическата техника са непоклатими. Силно съгъстяване на летателното време би изисквало огромни количества гориво и съвсем различен двигател от този на нашата ракета. Всички останали идеи съобщих на пилота с надеждата да попадна все някога на вярната следа. Но не успях — каквото и да предложех, той го отхвърляше с няколко думи и с нарастваща досада. Когато го запитах дали не може от Луната да ни пресрещне кораб, той ме информира колко би траело това и въпросът беше приключен; на предложението ми да ограничим разхода на кислород, ми препоръча в такъв случай да не говоря толкова много.

Прецених, че решението естествено не може да се състои в подкрепа отвън, а трябва да се търси тук, на борда, т.е. да бъдат намерени скрити резерви от кислород. Вероятно някакви химикали, от които с прости средства да бъде отделен кислород. Трябваше да престана да налучкам като слепец, а първо да премисля какво вещество на борда би могло да свърши работа. Колкото по-дълго си блъсках главата, толкова повече се засилваше убеждението ми, че съм на правилен път, защото дори в тази малка ракета трябваше да има

невероятно голямо количество субстанции. Но не можех да измисля нищо подходящо.

Радиовръзката със Земята също не съдържаха никакви указания. Казаха само, че проверяват всички възможности и изискваха от нас да запазим спокойствие. Между другото там, в Найроби, не си направиха труда да ми разяснят драматичността на създалата се ситуация — през по-голямата част от времето Кардучи говореше с някаква операторка, само веднъж един от шефовете направи опит, и то не директорът Алтшулер, а само ръководителят на космодрума.

Забелязах как мислите ми се отклоняват и вместо да разсъждавам върху нерешения проблем, започнах да умувам кой би могъл да стои зад този странен тест. Вероятно ставаше въпрос не само за нашето летателно обучение? Преди известно време бях чул, че някои хора на драго сърце биха закрили обитаемата станция на Луната, тъй като смятаха нейното поддържане за неоправдано скъпо. Доказателството, че в случай на авария станцията ще представлява опасност, би било от полза за тях. Това не би трябвало да ме засяга много, но впоследствие щях да привлека вниманието им като неудачник. Представата за това ме плашеше все по-силно с всеки изминат миг.

Когато въздухът в кабината доста се влоши и сложихме скафандрите, Земята се обади и ни предложи план, от който би трябвало да се „очаква нашето спасение“. Тогава не схванах подробностите, но той изхождаше от това, че ръководната централа е стационарала в окололунна орбита безпилотно летящо устройство, от което, достигайки го навреме, бихме могли да вземем кислород. Кардучи промени веднага нашия курс и се зае с подготовката на скачването.

В първия момент се учудих, че тестът не бе просто прекратен и всичко разяснено. Защо не ми кажеха, че не съм постигнал най-добрия резултат; вместо това сега допълнително се инсценираше още една сложна спасителна маневра, за да продължи целият театър. Впоследствие се досетих, че е настъпила практическата част от упражнението и аз трябваше да покажа в предстоящата акция какво съм научил по време на тренировките и то при допълнително психическо натоварване от мнимата опасност. Да, вероятно чак сега бе

настъпил истинският *тест* и аз напразно бях търсил друго решение — защото друго изобщо нямаше.

Но аз не получих възможност да се изявя. Маневрата по скачването проведе Кардучи сам. Сам донесе и бутилка с кислород от другото летателно устройство, след това втора, закрепил ги временно в кабината и нито веднъж не ме остави да му помогна. Докато беше навън, аз седях зад кормилото. Но преди това той ми втълпи да не пипам нищо без негова изрична заповед, а до заповед изобщо не се стигна. Никъде не сгрехих, защото просто нищо не правех.

След това събитията се развиха светкавично. Той коригира няколко пъти нашия курс, проведе накрая спирачната маневра и спря ракетата на мястото за кацане на станцията. От време на време отваряше вентила на едната от двете бутилки и когато станеше необходимо, пускаше малко кислород да нахлуе в кабината, където седяхме с отворени шлемове. Тъй като кабината беше подсигурана с вентил срещу свръхналягане, всеки път от помещението излизаше поток от газ — една част кислород от бутилката и друга част — използван въздух от кабината.

И пак осъден на бездействие не бях в състояние да обърна внимание на първото си, и както предполагах — единствено кацане на Луната. Бях прекалено потиснат. По време на целия полет не бях ни най-малко полезен, не повече от товар, по-лошо — пилотът ме накара да почувствувам, че би предпочел да превозва ням товар, който в никакъв случай нямаше да е досаден.

При теста се бях провалил напълно и ако чрез него въобще се доказваше нещо, то беше факта, че съм излишен и негоден. Беше извън всякакво съмнение, че провалът ми щеше да има последици за образователната програма, а даже и за изследователската. По този начин може да се провали професионалният ми живот и да бъде затруднен напредъкът в академичното ми поприще. Мнозина щяха да разглеждат по-внимателно и по-критично дори дипломната ми работа, макар тя да нямаше нищо общо с всичко това.

Кацането протече гладко. С потиснато настроение очаквах Кардучи да заговори най-сетне за теста и да потвърди моя крах, а не можех да разбера защо не го правеше, защо не го е направил вече, но твърде апатичното ми душевно състояние не позволи да го запitam направо.

Последва ентусиазирано посрещане от екипа на лунната станция, по радиото заваляха поздравления от Земята, а в станцията ни беше представен болният, когото Кардучи трябваше да вземе на връщане; той беше радостно възбуден и не изглеждаше да е толкова зле.

Единствените двама, които останаха неподвижни, бяхме пилотът и аз. И докато той подготвяше обратния курс, аз стоях все още недоумяващ в скафандъра, отметнал шлема назад, сред мъже, които ме потупваха по рамото, прегръщаха, поздравяваха с „добре дошъл“, говореха ми, хвалеха непрекъснато нашите способности и фантастичен късмет. Като насън се оставих да ме развеждат, да ми предлагат кафе и постепенно разбрах, че всичко е било истина. Не е било театър, нямало е тест, животът ми наистина е бил в опасност и като по чудо сме се отървали, и преди всичко — никой не е очаквал от мене повече от това, което съм направил, никой нямаше да ми подхвърля, че съм се провалил. Аз бях избягнал смъртта на косъм, но не бях се провалил. И сега за първи път след старта, бях щастлив.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 8 от 1988 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.